

EGIDIJUS VYTAUTAS BARKAUSKAS - profesorius,
habilituotas medicinos daktaras,
Vilniaus greitosios pagalbos universitetinės ligoninės
Neuroangiochirurgijos klinikos vadovas, Tarptautinės širdies-
kraujagyslių chirurgų draugijos, Amerikos angiologų kolegijos,
Tarptautinės Angiologų draugijos Tarybos ir Tarptautinės "Insulto" draugijos narys.

Egidijus Vytautas Barkauskas gimė 1939 metais sausio 5 dieną Kretingoje. 1957 metais baigė Klaipėdos 4-tą vidurinę mokyklą ir įstojo į Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą.

1963 metais baigė Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą ir buvo paskirtas dirbti į profesoriaus Algimanto Marcinkevičiaus vadovaujamą mokslinę-eksperimentinę širdies ir kraujagyslių chirurgijos laboratoriją vyresniuoju moksliniu bendradarbiu. Jis daug dirbo, eksperimentavo su šunimis, tirdamas juosmeninės simpatektomijos įtaką kojos kraujotakai, bei šlaunies arterijos rekonstrukcijų rezultatams. Mokslinių tyrimų išvada: juosmeninė simpatektomija išplečia smulkias arterijas, padidina kraujotakos baseiną (sumažina periferinį pasipriešinimą kraujo tėkmei), pagreitina kraujotaką per protezuotą šlaunies arteriją, tokiu būdu prailgindama dirbtinės kraujagyslės funkcionavimo laiką. Eksperimentų rezultatai buvo pritaikomi klinikoje, rekonstruojant kojų arterijas, ypač esant blogam periferiniam arteriniam baseinui. Šiems ligoniams dviem etapais ar vienu metu buvo atliekamos kojų arterijų rekonstrukcinės operacijos kombinuojant jas su juosmeninė simpatektomija.

1968 metais E.Barkauskas apgina mokslų daktaro disertaciją "Juosmens simpatektomijos poveikis šlaunies arterijos protezavimo rezultatams". Eksperimentuodamas su šunimis E.Barkauskas tobulina kraujagyslių operavimo techniką, puikiai ją įvaldo. Kaip puikiai E.Barkauskas ištobulino savo angiochirurginę techniką ir mąstymą įrodo ir tai, kad 1965 m. eksperimente jis pirmasis Lietuvoje persodina inkstą iš vieno šuns kitam, o vėliau ir širdį. Jam atėjus dirbti į Kraujagyslių chirurgijos kliniką, eksperimentinėje laboratorijoje išlavinta chirurginė technika padeda įsisavinti ir puikiai atlikti rekonstrukcines kraujagyslių operacijas.

Nuo 1963 metų E.Barkauskas iki šiol nepertraukiamai dirba pedagoginį darbą. Jis dėsto anatomiją, vėliau, nuo 1966 metų -bendrają chirurgiją, angiochirurgiją, angiologiją.1972 metais jam suteikiamas docento vardas. Tuo metu prof. A.Marcinkevičius, suvokdamas, kad vienas jis nepajėgs aprėpti visų širdies ir kraujagyslių chirurgijos sričių, paveda kiekvienam, tada dar negausaus, savo kolektyvo nariui įdiegti Lietuvoje ir vystyti po kokią nors svarbią širdies ir kraujagyslių chirurgijos sritį. E.Barkauskui paskiriama smegenis maitinančių arterijų patologijos chirurginio gydymo

įdiegimas ir vystymas Lietuvoje. Vėl buvo atnaujinamos eksperimentinės operacijos laboratorijoje su šunimis, ieškoma optimalių brachiocefalinių arterijų chirurginės rekonstrukcijos būdų, smegenų apsaugos nuo išemijos būdų, operuojant miego arterijas; Įgijus pakankamą patyrimą, pradedamos smegenis maitinančių arterijų operacijos ir klinikos ligoniams.

E.Barkauskas 1970 metais pirmasis Lietuvoje atliko rekonstrukcinę pradinio slankstelinės arterijos (V1) segmento operaciją, taip pat pirmasis atliko ir miego arterijos endarterektomiją-1973 metais, vidinės miego arterijos aneurizmos rezekciją - 1974 metais. Tuo metu pasaulyje jau plačiai buvo atliekamos rekonstrukcinės arterijų operacijos. Greitai paplito ekstra-anatominio šuntavimo kaklo operacijos, esant aortos lanko šakų užakimams. Šios operacijos, lyginant su transtorakalinėmis, buvo mažiau rizikingos dėl mažesnio ligonių mirtingumo, o atokūs rezultatai beveik nenusileido transtorakalinėms operacijoms. Pats konsultuodamas ligonius, rinkdamas anamnezę, ir, žinodamas atokius chirurginio gydymo rezultatus, E.Barkauskas įsitikina, kad nepakankamai yra suvokiamas slankstelinų arterijų vaidmuo aprūpinant smegenis krauju, bei slankstelinų arterijų susiaurėjimų ar užakimų neurologinės-klinikinės pasekmės. Todėl su dideliu užsidegimu jis ima studijuoti slankstelinų arterijų okliuzinių pažeidimų simptomatiką, diagnostiką ir chirurginio gydymo rezultatus. E.Barkauskas įrodo, kad ne tik ateroskleroziniai slankstelinų arterijų susiaurėjimai ar užakimai, bet ir septalinės jų stenozės dėl perlinkimo sukelia tokią pačią simptomatiką ir chirurginė jų korekcija likviduoja vertebrobaziliarinio kraujotakos nepakankamumo simptomatiką. Savo mokslinius tyrimus jis apibendrina habilituoto medicinos mokslų daktaro disertacijoje "Slankstelinės arterijos operacijų reikšmė brachiocefalinių arterijų chirurgijoje".

Kardiochirurgijos klinikai persikėlus į Santariškių universitetinę ligoninę, Vilniaus miesto klinikinėje ligoninėje atidaromas antras kraujagyslių chirurgijos skyrius, kuriam nuo jo įkūrimo, 1983 metų, vadovauja E.Barkauskas, Jo vadovaujamame skyriuje dauguma angiochirurgų įsisavina brachiocefalinių arterijų patologijos diagnostiką ir chirurginį gydymą. Tada Lietuvoje dar nebuvo dvigubo skenavimo aparatu, todėl ligoniai angiografiniam ištyrimui buvo atrenkami remiantis anamneze, klinikiniais simptomais, neurologiniu ištyrimu ir doplerinės flaumetrijos aparatu.

1984 metais E.Barkauskui suteikiamas profesoriaus vardas.

Profesorius E.Barkauskas kartu su sugrįžusiu iš stažuotės Niujorko universiteto Medicinos centre P.Pauliuku įdiegia šiuolaikinį modernų selektyvios smegenis maitinančių arterijų angiografijos metodą. Atliekamos visos pasaulyje žinomos brachiocefalinių arterijų operacijos. Nors profesorius E.Barkauskas pašventė savo gyvenimą kovai su insultu, jis nesibodi ir kitų kraujagyslių operacijų. 1974 m. prof. E.Barkauskas pirmasis imasi operuoti ligonius, sergančius kojų giliųjų venų ūmiomis trombozėmis, atlieka venų rekonstrukcines operacijas, o 1975 m. drauge su D.Triponiene pirmą kartą Lietuvoje ir vienas iš pirmųjų Europoje atliko dvigubos distalinės

autoveninės jungties operaciją, kuri greitai prigijo klinikinėje praktikoje. Tačiau jo širdį ir protą jau buvo užvaldžiusi insulto profilaktikos ir gydymo problema. Turėdamas savo atliktų operacijų rezultatus ir, puikiai žinodamas pasaulinės literatūros duomenis, profesorius E.Barkauskas supranta, kad be glaudaus bendradarbiavimo su neurologais, neurochirurgais bei kitų specialybių gydytojais sergamumas insultu ir mirštamumas nuo jo nesumažės. Tuo metu jau pradėtoje projektuoti Vilniaus m. greitosios pagalbos universitetinėje ligoninėje realizuojama jo idėja sujungti neurologinę, neurochirurginę ir angiochirurginę tarnybas į vieną Neuroangiochirurgijos kliniką -centrą, kuris būtų pajėgus spręsti visus su smegenų kraujotakos sutrikimais susijusius klausimus - diagnostiką, medikamentinį ir chirurginį gydymą.

1991 metais Vilniaus greitosios pagalbos universitetinėje ligoninėje įkuriama Neuroangiochirurgijos klinika, kuriai vadovauja profesorius E.Barkauskas. Faktiškai Vilniuje įkuriamas insultų gydymo centras, kokius PSO (Pasaulio Sveikatos Apsaugos Organizacija) Europos skyrius ir Europos insulto taryba 1995 metais Helsingborge įvykusioje konferencijoje rekomenduoja įsteigti Europoje iki 2005 metų. Tai įrodo, kad profesorius E.Barkauskas buvo vienas pirmųjų supratęs, jog kovai su insultu reikia sujungti įvairiausių specialybių gydytojų pastangas. Jo vadovaujamoje Neuroangiochirurgijos klinikoje sėkmingai gydomi ligoniai, sergantys ūmiais smegenų kraujotakos sutrikimais iš Vilniaus miesto, be to šios klinikos specialistai konsultuoja, gydo bei operuoja ligonius su smegenų kraujotakos sutrikimais iš visos Lietuvos. Pirminė ir antrinė išeminio galvos smegenų insulto profilaktika, laiku chirurgiškai koreguojant brachiocefalinių arterijų patologiją, įmanoma tik tada, kai ligonis pats žino pirminius gresiančio insulto požymius ir laiku kreipiasi į šeimos gydytoją, o pastarasis sugeba bent jau įtarti gresiantį insultą ir nukreipia ligonį neurologui arba tiesiai į Neuroangiochirurgijos kliniką, kur jis bus iširtas ir, esant reikalui, išoperuotas. Todėl profesorius E.Barkauskas pirmasis Lietuvoje ima steigti Insulto asociaciją, norėdamas suburti įvairių specialybių gydytojus bendrai kovai su insultu. Insulto asociacija Lietuvoje įkuriama 1997 metais. Profesorius E.Barkauskas išrenkamas į Insulto asociacijos valdybą ir dalyvauja jos veikloje.

Jis taip pat buvo vienas iš iniciatorių, kuriant Lietuvos Kraujagyslių chirurgų draugiją. 1994-1997 metais buvo šios draugijos pirmininkas. Jo vadovaujama Lietuvos Kraujagyslių chirurgų draugija tapo veiksminga organizacija, reguliariai buvo rengiami jos susirinkimai. Svarbiausias profesoriaus vadovavimo draugijai nuopelnas - 1997 metais gegužės mėnesį suorganizuotas I-asis Lietuvos kraujagyslių chirurgų ir angiologų kongresas, kuriame dalyvavo daug svečių iš įvairių užsienio šalių: JAV, Vokietijos, Švedijos, Izraelio, Prancūzijos, Estijos, Latvijos ir iš kitų šalių.

Profesorius E.Barkauskas daug laiko skiria ir moksliniam darbui. Jo mokslinę veiklą atspindi 5 išradimai, padaryti kartu su profesoriumi P.Pauliuku ir 6 operacijų patobulinimai, virš dviejų

šimtų spausdintų mokslinių darbų, tarp jų ir parašyti skyriai dviejose monografijose (išleistose Med-Orion leidyklos Londone) apie brachiocefalinių arterijų chirurgiją. Jis yra vienos monografijos ir dviejų Lietuvoje išleistų vadovėlių bendraautorius. Už nuopelnus išvystant kraujagyslių chirurgiją Lietuvoje, jam kartu su kitais kraujagyslių chirurgois 1985 metais suteikiama Lietuvos mokslo premija.

Profesorius E.Barkauskas vadovavo nemažam būriui studentų, ruošusių mokslinius darbus iš kurių Eugenijaus Janušausko, Arūno Grebelio, Vaclovo Jurkuvėno 1969 m., Vaidoto Zabulio 1996 m., Virginijos Dambrauskaitės, Jurgitos Dirsytės, Arūno Žebrausko 1997 m. darbai pelnė diplomus Vilniaus universitete ir užsienyje vykusiose konferencijose.

Profesorius E.Barkauskas išaugino gražų būrį jaunų talentingų angiochirurgų, šiuo metu dirbančių Vilniaus greitosios pagalbos universitetinėje ligoninėje, ir sukūrė savitą smegenų kraujotakos sutrikimų ir gydymo mokyklą, sulaukusią įvairių pasaulio šalių medikų-mokslininkų susidomėjimo. Jis nuolat vadovauja ir padeda klinikos darbuotojams ruošti medicinos mokslų daktaro disertacijas. Keturi klinikos darbuotojai jas jau apgynė. Kiti tęsia mokslo tyrimus ir ruošia disertacijas gynimui. Pats profesorius daug operuoja taip pat aktyviai dalyvauja mokslo-tiriamajame Neuroangiochirurgijos klinikos darbe. Pagrindinės jo mokslinio darbo kryptys: ūmių insultų diagnostikos ir gydymo galimybės, chroninio smegenų kraujotakos nepakankamumo chirurginis gydymas ir jo rezultatai, organizmo arterijų kombinuotų daugybinių užakimų diagnostika bei chirurginis gydymas. Profesorius E.Barkauskas kaip angiochirurgas yra žinomas plačiai už Lietuvos ribų, pelnęs pasaulinį pripažinimą už slankstelinių arterijų chirurgijos išvystymą. Jis yra dalyvavęs su pranešimais daugelyje tarptautinių kongresų: Vokietijoje, Švedijoje, Suomijoje, Estijoje, Japonijoje, Turkijoje, Rusijoje, Izraelyje, JAV ir kitur.

Profesorius E.Barkauskas yra Tarptautinės širdies-kraujagyslių chirurgų draugijos, Amerikos angiologų kolegijos, Tarptautinės Angiologų draugijos Tarybos ir Tarptautinės "Insulto" draugijos narys. Taip pat veikliai jis reiškiasi Vilniaus universiteto gyvenime - yra Medicinos fakulteto ir Universiteto Tarybos narys.

Habilituotas medicinos daktaras, profesorius

Povilas Pauliukas